

nijska razsodba neveljavna, če je slovenski pisana. Ta odločba je razburila vse Slovence in naši državni poslanci so dne 11. marca pod vodstvom slovenskega poslanca g. viteza plem. Schneida javno stavili sledeče vprašanje do pravosodnega ministra:

„Pred nekoliko dnevi je bilo v javnih listih čitati odlok c. kr. najvišjega sodišča zaradi slovenske razsodbe pri c. k. okrajni sodnji v Kamniku. Iz časopisov in iz raznih drugih verjetnih poročil se je tudi izvedelo, da je c. kr. predsedništvo višje deželne sodnije v Gradci ta odlok c. kr. najvišjega sodišča naznanilo ne samo vsem sodnijam tamošnjega okrožja višje deželne sodnije, ampak tudi drugim oblastnijam in uradom, ki njemu niso podložni. Podpisani ne smejo zamolčati, da je ta odlok, kakor tudi jako vidna skrb predsedništva c. kr. višje deželne sodnije v Gradci, odloku zagotoviti hitro in povsod uplivajoče razširjenje, vzbudila čut najglobočjega razburjenja v onem pridnem, državi udanem in cesarju zvestem narodu, ki prebiva v jednem delu Štajerske in Koroške, potem na Kranjskem, Primorskem in v Istri, in kateri narod vidi, da mu navedeni odlok krati njegove z državnimi osnovnimi postavami zagotovljene pravice ter žali tudi njegovo narodno čast.

Razžaljen je narod v svojej pravici, ker ta razsodba izključuje od države priznano ravnopravnost njegovega jezika v uradu ter skruni njegovo narodno čast, ker se smatra njegov jezik tako, kakor da bi ga ne bilo, kot nenavaden v deželi in ako se rabi, da se more to smatrati kot uzrok, da razsodba nič ne velja. Resno prepričani, da ne more niti iz uradne instrukcije niti iz splošnega sodnijskega reda deželna višja sodnija izvajati pravice formalno odločevati tam, kjer bi imela odločiti samo o meritorni pritožbi strank; zato z ozirom na to, ker sta obe razsojevajoči višji sodnji prezirale, da ima čl. 19 državne osnovne postave vzvratno ali nazaj delujočo moč na obstoječe, ž njo morebiti v protislovji stoječe zakone; in z ozirom na to, da je v razsodbi navedeni razlog, „da je nemški jezik izključivi sodnijski jezik na Kranjskem“, naravnost neresničen, ker se uže 30 let na Kranjskem, Štajerskem in sploh v vseh onih krajih dežel, kjer prebivajo Slovenci, pri sodnijah mnogokrat tudi slovenski uraduje, katerim višja deželna sodnija sama daje slovenske tiskovine za odloke in razsodbe in ker so med vsem tem časom sodnije brez zaprek do najnovejšega časa sprejemale slovenske vloge ter izdajale razsodbe in odloke v istem jeziku;

nadalje z ozirom na to, da je z dvornim dekretom od 22. septembra 1835, št. 109, z ministersko naredbo od dne 15. marca 1862, št. 865 in koncem z državno osnovno postavo o občnih

pravicah državljanov od 21. decembra 1867, št. 142 d. z. raba slovenskega jezika pri sodnijah pozitivno določena in pravica slovenskega naroda glede neovirane rabe njegovega jezika v uradu zagotovljena;

potem z ozirom na to, da po najvišjej resoluciji od 31. oktobra 1785, št. 489 „ima višja deželna sodnija sicer natanko ozirati se na rabljene formalnosti pri reševanju kake pravde, opažene pomanjkljivosti nižje sodnji takoj naznaniti ter jih za prihodnje ustaviti, kjer pa zakon na opuščen predpis izrečno ne določuje ničevosti, tam naj nje take pomanjkljivosti ne ovirajo ter naj sodi“; nikoli in nikjer pa ni uzrok ničevosti to, če sodnik svojo razsodbo izroči stranki v slovenskem jeziku in zato bi se s tem slučajem ne bilo imelo ravnati kot ničevostnim;

naposled z ozirom na to, da je omenjeni odlok najvišje sodnije žaljenje pravic, zagotovljenih z državnimi osnovnimi postavami, ki je v tem večje v svojih posledicah, ker so se pri c. kr. okrožnej sodnji v Celji, kakor se sliši, uže samo zaradi razglašanja onega odloka v zadnjih dneh odbile tri slovenske vloge slovenskih strank, a je dolžnost visoke vlade, da celó tam varuje in brani, kjer neprizivni odloki sodnij kratijo splošne pravice državljanov, dovoljujejo si podpisani do nj. eks. voditelja pravosodnega ministerstva staviti vprašanje:

1. Ali je visokej vladi znana razsodba c. k. najvišjega sodišča od 16. febr. t. l. št. 1697 in od c. kr. višje deželne sodnije predsedništva v Gradci ukazani razglas tega odloka do podložnih sodnij in drugih, celó avtonomnih oblastnij? 2. Kaj namerava visoka vlada storiti, da s tem odlokom najvišjega sodišča žaljeno pravico Slovencev do ravnopravnosti njih jezika v uradu zopet v veljavo dene?

Pl. Schneid, dr. Vošnjak, dr. Poklukar, Nabergoj, knez Windischgrätz, Kljun, Obreza, dr. Tonkli, grof Hohenwart, V. Pfeifer, grof Margheri, Herman, baron Gödel, dr. Vitezić, grof Harrach, knez Lobkovic, dr. Rieger, Zeithamer, knez Schwarzenberg, dr. Šrom, knez Alfred Liechtenstein, grof Brandis, grof Kinsky, (in mnogi česki in nemško-konservativni poslanci).

Gospodarske stvari.

Uravnavanje gruntne davka.

(Izv. dopis iz Ptuj. — Dalje.)

V prejšnjem „Gospodarji“ sem rekel, da je bila nova razdelitev davka uže potrebna, kajti v 50 letih se je mnogo spremenilo. Nekemu so se l. 1820 zemljišča v previsoki razred porinola, nekemu pa morebiti razmerno v prenizki, eden si je med tem na nekdanjej šumi nekoliko postat gorice nasadil, drugemu pa je njivo ali travnik voda odnesla itd. Zdaj pa nastane veliko in važno pitanje:

prvič da li bode vsled nove cenitve zemljišč dača povsod pravičneje razdeljena in zato uže davkoplačevalce v nekem zadovoljila? drugič da li bodo se davkoplačiteljem težavna bremena vsaj kolikor toliko oľhkočila ali pa morebiti mnogim še precej otežkočila? Vsak lahko razvidi, da je to v prvi vrsti in v največji meri odvisno od prvega koraka, ki se je v tej zadevi storil, t. j. od tega, kako razumno in pravično je dotična vcenitvena komisija čisti dohodek preceniti umela. V katerem okraji so bili komisarji veljavni in značajni strokovnjaki in možaki, ki so pri tem imeli tudi sree za one, kateri njiva in gorice v potu obdelujejo, tam posestniki ne bodo imeli temeljitega uzroka potoževati se zavoljo novo razmerjene dače.

Drugače pa bo se godilo onim obžalovanja vrednim davkoplačilcem, kder so bili udi cenitvene komisije po večini morebiti manje zanesljivi in vestni pri svojem velevažnem zadatku, ter so čisti prihodek od njiv in travnikov morebiti .....

..... prilregel. Eno za ovo sme se vendar reči, da se zemljišča od leta 1820 v celosti vsaj pokvarila niso, če se uže niso nekaj popravila.

Kteremu posestniku okrajna komisija čistega dohodka ni više vcenila, kakor mu je bilo vcenjen po prejšnjem katastru, tisti bo prihodnjič manje plačeval, kakor dozda. Dozda je je namreč od čistega prihodka 16 odstotkov dače odrajtavalo, vrh tega ena tretjina, to je $5\frac{1}{3}\%$ kot prikladek od l. 1849, in druga tretjina, tedaj zopet $5\frac{1}{3}\%$ kot izvanreden prikladek od l. 1859. Po tem takem je dozda šlo $26\frac{2}{3}\%$ odstotkov na cesarsko dačo, odzda pa le samo $22\frac{1}{10}\%$. Z drugimi besedami poprej se je plačevalo od vsakega goldinarja čistega prihodka $26\frac{2}{3}$ krajcarja, zanaprej pa le samo $22\frac{1}{10}$ kr.

Pogledni tedaj v svoj stari „Auszugsbogen“ in primeri tam napisani čisti prihodek z novim in če najdeš, da se ti čisti prihodek ni pozvišal ali samo kaj malega, tedaj bodeš v bodoče manje plačeval. Zanaprej bo se le od 120 fl. čistega prihodka toliko plačevalo, kakor dozda od 100 fl. prav za prav še manje, če se staro število z novim vsporedi, kajti v svoji stari „Auszugs“ poli najdete čisti prihodek v starih penezih zapisan. Komu se je zdaj napisalo postavim 240 fl. avstr. velj. čistega prihodka, ta ne bode več plačeval, kakor poprej od 190 fl. starega srebra. Tedaj le tisti bo zanaprej več plačeval, komur je cenilna komisija čisti dohodek proti prejšnjemu za več kakor 20 odstotkov pozvišala.

V obče si vsak sam lahko izračuni, kolikor bode plačeval, namreč kolikor goldinarjev ima čistega dohodka napisanega, toliko 22krat krajcarjev bo imel cesarske dače. Deželne, okrajne in občinske doklade pa ostanejo nespremenjene.

Kdor še po tem navodu, imajoč izkaz čistega dohodka v rokah, ne bi znal preračunati si bodoče dače, naj povpraša domačega učitelja. V obče mislim, da bi dobro bilo, če bi se gg. učiteljem reklo, naj vsaj za zdaj nekoliko tednov nehajo deco učiti: „holb rehe“, „links kšaut“, „kertajh“, „marš“, pa naj mesto tega raji davkoplačilcem o teh važnejših zadevah kaj pripomagajo; saj smo tudi mi, ki smo zdaj uže dedovje, sami pogodili črez grabe skakati, po rantah hoditi in na drevje plezati, še više kakor je bilo potrebno. Prihodnjič pa nekaj!

J. Žitek.

Ali je razcimljeno zrnje za seme rabljivo?

M. Ali je uže razcimljeno in zopet posušeno zrnje za seme še rabljivo, o tem so se skoraj z vsemi žitnimi sortami prav natančne in zveste skušnje delale. Te skušnje so pokazale, 1. da je tisto razcimljeno zrnje, pri katerem so še le koreninske cime pognale, če se je tudi pozneje zopet posušilo za seme rabljivo in da raste. Rž in pšenica je v tem najbolj trdna in trpežna; 2. večina razcimljenega in zopet posušenega zrnja ne začne več gnati in toraj tudi ni za seme brž, ko so peresci, iz katerih pozneje listi poženejo, uže razviti; 3. vsako zrnje kaljivost zgubi brž, ko so imenovana peresca 15 milimetrov dolga postala.

Po mnogih narejenih skušnjah se more cimljenje s tem, da se zrnju potrebna vlaga odtegne, brez vse škode nadaljne kaljivosti vstaviti. Skušnje z graham in pšenico storjene so to potrdile.

Semena travnih plemen, kamor tudi naše razno silje pripada, so proti nezgodam moče in suše bolj trdna in trpežna ko pa stročji in oljuati sad. Vendar pa more tudi seme poslednjega sadeža večkrat namočeno in zopet posušeno iz nova kaliti. Skušnje s pšenico, ječmenom, ovsom, turšico, repičem, lanom, graham in deteljo narejene so pokazale, da pri vseh teh semenih tudi opetovano vstavljenje nič ni kaj posebno škodovalo in da pri žitu sploh kaljivost dalje trpi, kakor pri drugih semenih. Vendar se ne sme zamolčati, da razcimljeno seme nekoliko redivnih snovi, ktere so za rastlinsko rast potrebne, vsakokrat izgubi in potem slabše raste. Močno guojenje, bodi s katerim koli izdatnim gnojivom, pa more tudi tukaj pomagati, posebno, če se seme nekoliko bolj gosto pri sejanji vrže. Ne bode ravno mnogo praznih prostorov na njivi nastalo.

Kaj storiti, če je mladim drevescem mraz skorjo razpokal.

M. Pogosto se primeri, da sadjerejec spomladi na svojik mladim sadnih drevescih najde razpokano kožo. To se najraje zgodi blizo tal. Koža se vidi kakor da bi bila razklana ali razcepljena. Razpoklina je večjidel 5—10 centimetrom dolga in koža je okolo in okolo debla oluščena. Ko se je koža posušila, se razpok še bolj odpre in začne rezati. Les drevesca je tako izpostavljen suhim

vetrovom, mokroti in trobljivosti. To poškodovanje mladih sadnih dreves se navadno pripisuje solnčnemu zapalu ali solnčni vnetici, t. j. solnčnej toploti, vsled ktere se zmrznjeno deblo drevesca otali. Ker je pa ta prikazen ravno tako navadna na južni in vzhodni kakor na zapadni in severni strani debela, tako jedini solnčni žarki sami tega ne moreje krivi biti. Marveč je ta prikazen nasledek zmrzline drevesnega soka v tako imenovanem „kambiji“, t. j. med še ne popolnoma zrelim lesom in pa med kožo. Soki, kedar zmrznejo, se raztegnejo, t. j. potrebujejo več prostora in kožo razženejo tako, da počni in se raztrga. Tote prikazni ne najdemo nikdar na drevesih, katerim je listje dosti zgodaj jeseni odpadlo, ker so v takih drevesih soki uže nehali krožiti in se je novi les začel strjevati in subneti.

Dasiravno sadjerejec to razpokano kožo na mladih drevesih še le spomladi zapazi, vendar uže pozno v jeseni drevesom koža razpoka, brž ko začne bolj hudo zmrzovati. In kakor smo gori omenili, koža le takim drevescem počni, ki listje zeleno še pozno v jesen obdržijo. Posebno jablanice ta nezgoda rada zadene, prej ko ne, ker imajo bolj nježno skorjo, ki ni dosti raztegljiva in prožljiva. Tudi črešnje rade po zmrzlini škodo trpé. Če skorja uže rano jeseni razpoči, morda že meseca oktobra, pogostoma narava sama do spomladi napravljeno škodo popravi. Izpoti se namreč nekaj soka, in iz tega se napravi črez rano rujava mrežina, ktera potem dasi tudi ne tako dobro ko skorja sama, vendar les daljnega kvara varuje. Ta mrenica je podobna mrenici, ktera se po obrezanji mladik meseca septembra ali oktobra črez rane napravi. Če se pa drevje pozno v jezen obrezuje in če se rezi ne pokrijejo s kako mažo, tako les tudi rad razpoka. Vse pa, kar se v obvarovanje zoper tako zmrzlino storiti zamore, je to, da se mlada drevesa brž po večem prvem jesenskem mrazu morda meseca novembra pregledajo, razpokana skorja zaveže in zamaže ali z ilovico ali pa z voskom. Kar se je pa jeseni zamudilo, to se more spomladi storiti.

Štajersko bučelarsko društvo ima v Gradiču dne 23. marca svoj občni zbor.

Dopisi.

Iz Ptuja. (Volitev g. A. Levičnika) v okrajni zastop namesto pokojnega g. dr. Škrabarja dne 10. t. m. bila je v marsičem zanimiva in podučljiva. Protivniki naši, kojih glavni vodja je tukajšnji advokat dr. Bresnigg, prišli so v polnem broji in glasovali so za dr. Kleinsaserja, moža, ki se je še le pred nekoliko tednov semkaj priselil. Moramo pripoznati, da ovi bojni načrt ni bil slab. Postavljajoč kandidata računili so na sledeči način: če koga izmed nas za izbor postavimo, ne dobimo od kmetov ne ednega glasa, kajti kmeti so nas uže do živega spoznali, kakšni

ptiči smo, glasujmo tedaj za tega mladega dohtarja, tedaj dobimo prvič njega na svoje limanice in drugič je mogoče, da bo se dalo tudi par kmetiskih glasov uloviti, ker za teh par tednov, odkar je ta gospod tukaj, še se o njem ne more reči ne črno ne belo. Toda spodletelo jim je, kajti kmeti stali so vsi složno in neomahljivo, kakor siva skala za moža od slovenske strani priporočenega. Videlo se je vrlim našim velikoposestnikom po obrazu, kako ponosni bili so glasovajoči za tako odličnega moža, kakor je okrajni sodnik g. Levičnik. Mi ptujski Slovenci pa smo ponosni na Vas dragi kmetje in ker smo tudi mi večidel kmečki sinovi, zato prav dobro vemo, kaj v teh slabih letih morate trpeti Vi, ki skrbite in se mučite tudi za svoj vsakdanji krubek. Mi v mestih živeči sinovi slovenskega naroda imama na žalost našo pogostoma priliko videti, kako se Vam nemčurji prilizujejo, kako ste njim gospod sem, gospod tam, kedar jim pridete v štacuno in jim za njihovo prestano robo naštevate svoje z žulnatima rokama zaslužene groše, in kako rujavi lisjaki z nosi vibajo, če so Vam kaj starega prav drago obesili. Potem pa ko iz štacune stopite, posebno še ob času volitev, ste njim zopet „tume bindiše pauern“, ki se pre dajete od „Slov. Gosp.“ za nos voditi. Taki so Vam tisti, kateri bi nas Slovence, od katerih si oni globoke svoje žepe polnijo, v žlici vode radi potopili, ko bi le mogli. No, saj ste njih tako že več ali manje spoznali. Posebna slava za srečen izid zadnje volitve pa gre Velovljavčanom in Pesničanom. Oni so bili nameravali ednega izmed svoje sredine voliti. Ali ko se njim je bilo razložilo, kako nevarno bi bilo razcepljenje glasov, odstali so od svojega g. Jožefa Pihlarja, kateremu pravemu slovenskemu korenjaku iz srca radi tudi mi pripoznavamo vse poštenje, ter so možato glasovali za njim priporočenega g. Levičnika. S tem so lep zgled dali drugim in ob ednem sebe osvedočili, da se le takrat pride do zaželenega konca, če se vse moči po bratovskem složijo. „Z milim Bogom vse se može, kad se srca bratski slože“ pravijo mili nam sosedje Horvati. Naj se nikdar ne misli: brez mene bo se tudi opravilo, če glasujem tak ali tak, če grem volit ali ne. Lepa hvala vsem. Izvoljeni gospodje bode pa v okrajnem zastopu delali na to, da bremena od nemških liberalcev naložena, kolikor mogoče olajšajo. Živelci, vrlil volilci!

Iz Celja. (Slovenščine nezmožni sodniki.) V Gornjigrad je za adjunkta pri c. kr. sodnji imenovan g. Jožef vitez Mulley. Nečemo navajati, kar se je na sv. Jožefovo nekdanje . . . . . zgodilo. Česar pa ne moremo zamolčati je to, da je omenjeni gospod nastavljen kot sodnik v čisto slovenskem okraji, čeravno ne zna nič slovenski. No, po najnovejši odločbi dr. Stremajerja in dr. Waserja je itak le nemščina „die allein landesübliche Gerichtssprache“ in toraj bodo se Gornjegradčani uže morali potruditi,